

УДК 371.134: 811.1/2 + 81'24 (045)

С. ДАНИЛЮК

Навчально-науковий інститут іноземних мов Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького

ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Досліджено діапазон використання комп'ютера в едукативному процесі. Увагу зацентовано на перевагах залучення комп'ютерних технологій до навчального процесу. Подано перелік сучасних педагогічних технологій, які допомагають реалізувати особистісно орієнтований підхід у навчанні. Розкрито сутність понять «інформаційна технологія» та «комп'ютерна грамотність».

Ключові слова: професійна компетентність, освітня система, освітня середовище, інформаційна технологія, комп'ютерна грамотність.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства спостерігається суттєвий вплив на нього інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які використовуються в усіх сферах людської діяльності. Вони сприяють забезпеченню поширення інформаційних потоків у суспільстві, що має своїм наслідком утворення глобального інформаційного простору. Комп'ютеризація навчання є невід'ємною та важливою частиною цих процесів.

Діапазон використання комп'ютера в едукативному процесі є досить широким й охоплює ті сфери, які пов'язані безпосередньо з навчанням. Він варіюється від тестування майбутніх філологів, обліку їхньої успішності, ведення характеристик аж до гри. У навчальному процесі комп'ютер може бути як об'єктом вивчення, так і засобом навчання, тобто можливі два напрями комп'ютеризації навчання. У першому випадку засвоєння знань, навичок і вмій сприяє усвідомленню можливостей комп'ютера, а також його використання при розв'язанні різноманітних завдань, іншими словами, приводить до опанування комп'ютерною грамотністю. У другому випадку комп'ютер є потужним засобом підвищення ефективності навчання. Зазначені два напрями й утворюють основу комп'ютеризації навчання як соціального процесу [11, с. 9].

Аналіз досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукової літератури свідчить про те, що у вітчизняній педагогіці практично відсутні дослідження, в яких розкрито потенційні можливості використання ІКТ як засобу формування професійної компетентності фахівця. Безперечно цінність для визначення сутності та змісту ІКТ-компетентності становлять роботи В. А. Адольфа [1], О. Б. Зайцевої [5], І. Ф. Ісаєва [6] й ін. Аналіз теоретичних досліджень і практичного досвіду сучасної педагогічної ді-

яльності показує, що, незважаючи на пильну увагу до підвищення якості професійної підготовки студентів, проблема використання ІКТ як засобу формування професійної компетентності фахівців залишається недостатньо вивченою.

Сутність процесу інформатизації, який набув значного поширення в царині освіти і значною мірою впливає на динаміку розвитку сучасного суспільства, розкрито в роботах як вітчизняних (А. А. Вербицький [3], Т. П. Вороніна [4], К. К. Колін [9] й ін.), так і зарубіжних учених (Д. Белл [2], А. Тоффлер [15] й ін.).

За мету статті поставлено завдання дослідити, як відбувається в едукативному процесі формування професійної компетентності майбутніх філологів за допомогою використання Інтернет-технологій.

Виклад основного матеріалу. Нині відбувається формування нової системи освіти, яка характеризується інтеграцією до світового інформаційно-освітнього простору. Цей процес визначається суттєвими змінами в едукативному процесі, пов'язаними з унесенням відповідних змін до змісту технологій навчання, які значною мірою залежать від сучасних технічних можливостей і сприяють гармонійному входженню людей до інформаційного суспільства [7].

Ю. І. Машбіц [11, с. 11-15] виокремив низку переваг залучення комп'ютерних технологій до навчального процесу. По-перше, комп'ютер значно розширив можливості презентації навчальної інформації. Застосування кольору, графіки, мультиплікації, звуку, всіх сучасних засобів відеотехніки уможливує відтворення реальної обстановки діяльності. За своїми зображальними можливостями, комп'ютер не поступається ні кіно, ні телебаченню.

По-друге, комп'ютер дозволяє посилити мотивацію до навчання. Не лише новизна роботи за комп'ютером, яка сама по собі часто сприяє підвищенню інтересу до навчання, а й можливість регулювати навчальні завдання за складністю, заохочуючи їхні правильні розв'язання, мають результатом позитивні зміни у мотивації до навчання.

По-третє, комп'ютер активно залучає майбутніх філологів до роботи на занятті. Один із найістотніших недоліків нинішньої системи навчання полягає в тому, що вона не забезпечує активного включення всіх майбутніх філологів до навчального процесу.

По-четверте, значно розширюється діапазон пропонованих навчальних завдань. Йдеться не стільки про те, як ставляться завдання, скільки про керування процесом їхнього розв'язання. Розширюється також коло завдань на планування, оскільки комп'ютер може використовуватись для оцінки оптимальності будь-якого розв'язання, в тому числі й несподіваного, ефективності обраної стратегії, а також для здійснення постійного контролю за правильністю розв'язання.

По-п'яте, комп'ютер уможливує якісну зміну контролю за діяльністю майбутніх філологів, забезпечуючи при цьому гнучкість управління едукативним процесом. Одним із основних недоліків традиційних форм навчання є неможливість для викладача проконтролювати важливі аспекти навчальної діяльності майбутніх філологів. Працюючи з групою, викладач практично не в змозі перевірити правильність розв'язання всіх завдань, виконаних кожним із майбутніх філологів. Як відомо, вчасно не виправлені помилки зумовлюють закріплення неправильних уявлень у засвоюваній галузі знань, а змінити ці уявлення згодом доволі складно. Комп'ютер здійснює перевірку всіх відповідей, і в багатьох випадках він не лише фіксує помилки, а й досить точно визначає їхній характер, що сприяє вчасному усуненню причини, яка зумовила появу таких помилок.

По-шосте, за допомогою комп'ютера здійснюється формування в майбутніх філологів рефлексії їхньої діяльності. Насамперед, комп'ютер дозволяє їм наочно уявити результат своїх дій. Виняткові можливості щодо цього мають інтелектуальні навчальні системи, які інформують майбутніх філологів не лише про правильність розв'язання, а й про сильні та слабкі аспекти обраних стратегій, наводячи при цьому найхарактерніші помилки. Закладені в зазначені системи програми тестування уможливають точнішу оцінку майбутніми філологами особливостей їхніх особистостей, зокрема, типу мотивації, ступеню адекватності самооцінки тощо.

Такі сучасні педагогічні технології, як навчання у співпраці, проектна методика, використання нових інформаційних технологій, Інтернет-ресурсів допомагають реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечують індивідуалізацію та диференціацію навчання з урахуванням здібностей майбутніх філологів, їхнього рівня навченості, схильностей тощо [14].

Сучасний етап розвитку теорії та практики навчання іноземних мов (ІМ) у вищих навчальних закладах (далі ВНЗ) характеризується необхідністю застосування сучасних інформаційних технологій, що дозволить майбутнім філологам швидко й ефективно опанувати ІМ як засобом спілкування [12, с. 80]. Нині зафіксовано розмаїття підходів до визначення поняття «інформаційна технологія» (далі ІТ). Так, наприклад, ІТ вважається узагальненим поняттям, яке описує різні методи, способи й алгоритми отримання, зберігання, опрацювання, презентації та передавання інформації [8]. У свою чергу, С. А. Зайцева під ІТ розуміє процес, в якому використовується комплекс засобів і методів отримання, опрацювання та передавання даних із метою отримати нову інформацію про стан об'єкта, процесу або явища [7].

У своєму дослідженні ми трактуємо ІТ як сукупність методів і засобів збирання, зберігання, опрацювання, передавання та надання інформації, котрі розширюють знання людей і розвивають їхні можливості з управління технічними та соціальними процесами. Мережеві засоби ІТ уможливають широкий доступ до навчально-методичної і наукової інформації, організацію оперативної консультаційної допомоги, моделювання науково-дослідницької діяльності, проведення віртуальних навчальних занять (семінарів, лекцій) у режимі реального часу.

І. В. Роберт відносить до засобів сучасних інформаційних і комунікаційних технологій такі програмні, програмно-апаратні та технічні засоби, а також прилади, котрі функціонують на базі мікропроцесорної, обчислювальної техніки й сучасних засобів і систем трансляції інформації, інформаційного обміну, що забезпечують операції із отримання, продукування, накопичення, зберігання, опрацювання, передавання інформації та можливість доступу до інформаційних ресурсів комп'ютерних мереж (у тому числі й глобальних), як [13, с. 8]: 1) електронні обчислювальні машини (ЕОМ), персональні електронні обчислювальні машини (ПЕОМ), комплекти термінального обладнання для ЕОМ усіх класів, локальні обчислювальні мережі, пристрої введення-виведення інформації, засоби введення та маніпулювання текстовою та графічною інформацією, засоби архівного зберігання великих обсягів інформації й інше периферійне устаткування сучасних ЕОМ, пристрої для перетворення даних із графічної або звукової форми презентації даних на цифрову й навпаки; 2) засоби та пристрої маніпулювання аудіовізуальною інформацією (на базі технологій «Мультимедія» й «Віртуальна реальність»); 3) системи штучного інтелекту; 4) системи машинної графіки, програмні комплекси (мови програмування, транслятори, компілятори, операційні системи, пакети прикладних програм тощо); 5) сучасні засоби зв'язку, котрі забезпечують інформаційну взаємодію користувачів як на локальному (наприклад, у межах однієї або декількох організацій), так і на глобальному (в межах всесвітнього інформаційного середовища) рівнях.

Використання ІТ в галузі освіти здатне в кілька разів підвищити ефективність навчання. Комп'ютерне навчання дозволяє засвоювати за одиницю часу більше навчальних понять. Підвищення швидкості засвоєння матеріалу є одним із найсильніших аспектів інформаційних технологій, але далеко не єдиним [14].

Нині для опанування нового способу дії (способу розв'язання завдань) певного типу майбутні філологи мають виконати досить велику кількість конкретних завдань, причому навіть їхнє успішне розв'язання ще не гарантує засвоєння узагальненого способу дії. Між тим майбутнім філологам, які опанували комп'ютерну грамотність, можна давати завдання зі складання алгоритму розв'язання завдань цього типу [11, с. 13].

Ще одна можливість, яку успішно використовують сучасні викладачі, – це розвиток і заохочення творчого потенціалу майбутніх філологів. Публікації в Інтернеті кращих дипломів і курсових робіт, творів, збірок робіт із навчального курсу, гіпертекстових рефератів не лише уможливають виконання майбутніми філологами міні-до-

сліджень, а й допоможуть викладачеві сформувати банк матеріалів із відповідного курсу [6].

Для реалізації намічених проектів від майбутніх філологів і від викладача вимагається володіння комп'ютерною грамотністю, яка передбачає такі вміння [6]: 1) писати й редагувати інформацію (текстову, графічну), користуватися комп'ютерною телекомунікаційною технологією, опрацювати отримані кількісні дані за допомогою програм електронних таблиць, користуватися базами даних, роздруковувати інформацію на принтері; 2) використовувати комунікативні навички при роботі з програмними продуктами; 3) самостійно інтегрувати отримані раніше знання для вирішення пізнавальних завдань, які містяться в телекомунікаційному проекті; 4) володіти мовою партнера по спілкуванню, в разі реалізації міжнародного проекту; 5) входити у Всесвітню мережу Інтернет; 6) вміння складати та надсилати листи через Інтернет; 7) «перекачувати» необхідну інформацію; 8) структурувати отримані листи у спеціальній директорії; 9) працювати в системах DOS і WINDOWS, користуючись редакторами WORD різної модифікації; 10) входити в електронні конференції, розташовувати там власну інформацію та читати, «перекачувати» наявну в різних конференціях інформацію.

На етапах заняття, коли основний навчальний вплив й управління передається комп'ютеру, викладач має змогу спостерігати, фіксувати вияв у майбутніх філологів таких якостей, як усвідомлення мети пошуку, активне відтворення отриманих раніше знань, інтерес до поповнення відсутніх знань із необхідних джерел, самостійний пошук тощо. Це дозволяє викладачеві проектувати власну діяльність із управління та поступового розвитку творчого ставлення майбутніх філологів до навчання.

І. В. Роберт виокремлює такі основні педагогічні супутні цілі використання засобів сучасних ІТ [13, с. 9-10]: 1) інтенсифікація всіх рівнів навчально-виховного процесу за рахунок застосування засобів сучасних ІТ: а) покращення ефективності та якості процесу навчання; б) підвищення активності пізнавальної діяльності; в) поглиблення міжпредметних зв'язків; г) збільшення обсягу й оптимізація пошуку потрібної інформації; 2) формування особистості майбутніх філологів, їхня підготовка до комфортного життя в умовах інформаційного суспільства, яка передбачає розвиток: а) різних видів мислення (теоретичного та практичного; продуктивного (творчого) й репродуктивного (нетворчого); інтуїтивного (чуттєвого) і логічного; наочно-дієвого, наочно-образного та словесно-логічного); б) комунікативних умінь (І. пов'язаних із прийманням інформації /слухати, читати, отримувати числову інформацію, отримувати графічну інформацію, читати жести та пози, читати міміку обличчя й моторику тіла, розрізняти інтонацію;/ II. пов'язаних із передаванням інформації /говорити, писати, передавати різні види інформації: числову, графічну, за допомогою жестів, за допомогою міміки і пантоміміки, інтонацією;/ III. пов'язаних із пошуком інформації у комп'ютерних джерелах /в мережі Інтернет, в електронних книгах, в електронних каталогах, архівах, за допомогою пошукових програм, у базах даних;/ IV. пов'язаних із опрацюванням інформації /аналіз, синтез, порівняння, семантичне згортання, лексичне згортання, класифікація, систематизація;/ V. зберіганням інформації на комп'ютерних носіях /дискети, вінчестери, CD-ROM, DVD-ROM тощо, використання програмного забезпечення (операційних систем, систем управління базами даних, електронних таблиць тощо)/); в) вміння приймати оптимальне рішення або пропонувати варіанти вирішення в складній ситуації; г) естетичного виховання за рахунок використання комп'ютерної графіки та технології мультимедіа; д) інформаційної культури, вміння здійснювати опрацювання інформації; е) вміння моделювати завдання чи ситуацію; ж) вміння здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність; 3) робота з виконання соціального замовлення суспільства, яка включає в себе підготовку: а) інформаційно грамотної особистості; б) користувача комп'ютерними засобами; в) комплексу заходів зі здійснення профорієнтаційної роботи в галузі інформатики.

Навчання за допомогою комп'ютера уможливорює організацію самостійних дій кожного майбутнього філолога [14]. Також завдяки мережі Інтернет у майбутніх філологів з'явилися можливості спілкування [10, с. 122]: 1) з іншими користувачами;

2) з групами користувачів через дискусійні списки; 3) в режимі реального часу за допомогою спеціального програмного забезпечення.

Биокремлюють такі сфери використання телекомунікаційних засобів у процесі навчання ІМ, як [там само]: 1) засобу пошуку інформації й доступу до знань; 2) нової форми комунікації ІМ, що дозволяє передавати не лише писемні тексти, а й зображення (гіпертексти), а також озвучувати послання; 3) засобу оволодіння писемним мовленням; 4) інструменту організації дистантного навчання.

У такий спосіб засоби телекомунікації дозволяють організувати як індивідуальну, так і колективну форми роботи, сполучаючи в собі функції засобу спілкування, а також інструменту інформаційної та технічної підтримки діяльності викладача й майбутніх філологів.

Висновки. Таким чином, доходимо висновку про те, що використання в едукативному процесі інформаційно-комунікаційних технологій, у тому числі й Інтернет-технологій, з метою формування професійної компетентності майбутніх філологів дозволяє організувати як індивідуальну, так і колективну форми роботи зі студентами лінгвістичних спеціальностей, сполучаючи в собі функції засобу спілкування, а також інструменту інформаційної та технічної підтримки діяльності викладача й майбутніх філологів.

Виявлення й опис переваг і недоліків використання інформаційно-комп'ютерних технологій в едукативному процесі має перспективу в плані розроблення комплексу завдань із використанням комп'ютерної техніки для формування професійної компетентності майбутніх філологів у ВНЗ.

Список використаних джерел

1. Адольф В. А. *Профессиональная компетентность современного учителя* / В. А. Адольф. – Красноярск: КрГУ, 1998. – 310 с.
2. Белл Д. *Грядущее постиндустриальное общество. Опыт социального прогнозирования* / Д. Белл. – М.: Академия, 2004. – 788 с.
3. Вербицкий А. А. *Активное обучение в высшей школе: Контекстный подход* / А. А. Вербицкий. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
4. Воронина Т. П. *Информационное общество: сущность, черты, проблемы* / Т. П. Воронина. – М.: Логос, 1998. – 112 с.
5. Зайцева О. Б. *Информационная компетентность учителя образовательной области «Технология»* // Педагогика. – 2004. – №7. – С. 17–22.
6. Зайцева С. А. *Современные информационные технологии в образовании [Электронный ресурс]* / С. А. Зайцева, В. В. Иванов. – Режим доступа: <http://sgpu2004.narod.ru/infotek/infotek2.htm>. – Загл. с экрана.
7. Исаев И. Ф. *Профессионально-педагогическая культура преподавателя* / И. Ф. Исаев. – М.: Издательский центр «Академия», 2004. – 207 с.
8. *Использование информационных и коммуникационных технологий в общем среднем образовании [Электронный ресурс]*. – Режим доступа: <http://ido.rudn.ru/nfpk/ikt/ikt1.html>. – Загл. с экрана.
9. Колин К. К. *Информационное общество* / К. К. Колин. – Челябинск: ЧГАКИ, 2010. – 27 с.
10. Маловичко Є. А. *Використання мережі Інтернет для формування професійної комунікативної компетентності майбутніх інженерів у вищому навчальному технічному закладі* / Є. А. Маловичко // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: педагогіка, психологія і соціологія. – 2011. – №9 (191). – С. 119–124.
11. Машбиц Е. И. *Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения* / Е. И. Машбиц. – М.: Педагогика, 1988. – 192 с.
12. *Методика викладання іноземних мов у навчальних закладах: Підручник* / [С. Ю. Ніколаєва та ін.]. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
13. Роберт И. В. *Современные информационные технологии в образовании* / И. В. Роберт. – М.: Школа-Пресс, 1994. – 99 с.
14. Садовникова Н. И. *Новые информационные технологии в обучении иностранным языкам [Электронный ресурс]* / Н. И. Садовникова // Фестиваль педагогических идей «Открытый урок»: [сайт]. – Режим доступа: <http://festival.1september.ru/articles/517231>. – Загл. с экрана.
15. Toffler A. *The Third Wave* / A. Toffler. – New York: Bantam Books, 1990. – 540 p.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2012.

Данилюк С.

Учебно-научный институт иностранных языков Черкасского национального университета имени Богдана Хмельницкого, Украина

**ПРОЦЕСС ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ
БУДУЩИХ ФИЛОЛОГОВ СРЕДСТВАМИ ИНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГИЙ
КАК ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ПРОБЛЕМА**

Исследован диапазон использования компьютера в эдукационном процессе. Внимание сакцентировано на преимуществах привлечения компьютерных технологий в учебный процесс. Приведён перечень современных педагогических технологий, которые помогают реализовать лично-ориентированный подход в обучении. Раскрыта сущность понятий «информационная технология» и «компьютерная грамотность».

***Ключевые слова:** профессиональная компетентность, образовательная система, образовательная среда, информационная технология, компьютерная грамотность.*

Danylyuk S.

Educational-and-Research Institute of Foreign Languages, Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy, Ukraine

**THE PROCESS OF FORMATION OF FUTURE PHILOLOGISTS' PROFESSIONAL COMPETENCE
BY MEANS OF INTERNET TECHNOLOGIES AS A PEDAGOGICAL PROBLEM**

The range of using a computer in the educational process is investigated in the article. Attention is paid to the benefits of using computer technologies in the learning process. The article also contains a list of modern pedagogical techniques that help to implement student-centered approach to learning. The essence of the concepts «information technology» and «computer literacy» is shown.

***Keywords:** professional competence, educational system, educational environment, information technology, computer literacy.*